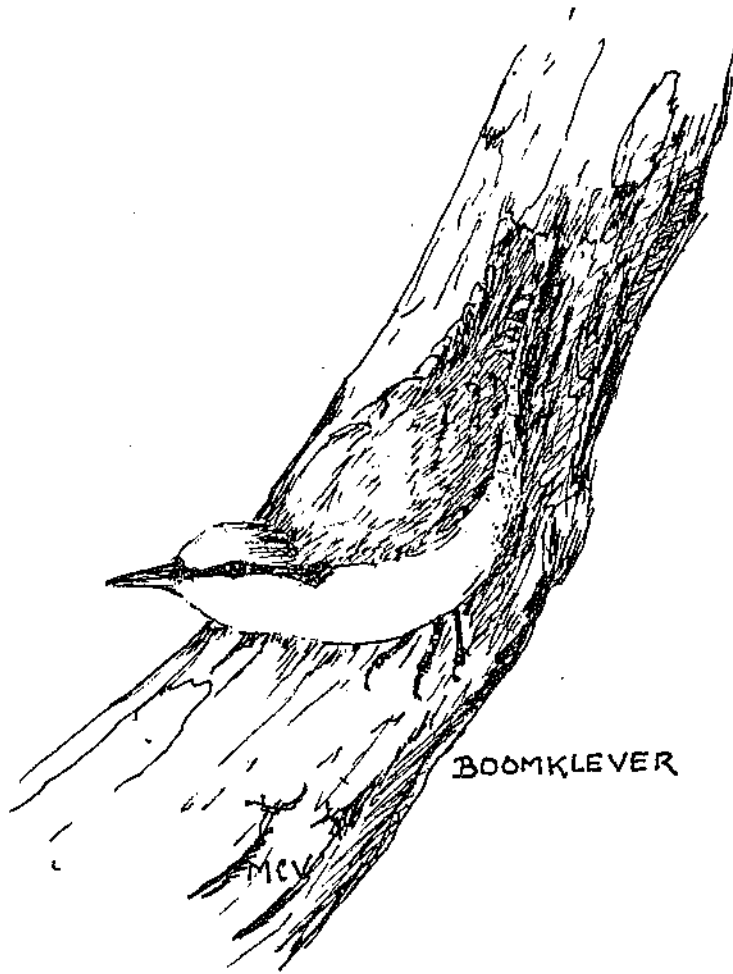

INVENTARISATIE BOEKESTEYN
's-Graveland
1982

BOOMKLEVER

Uitgave nr (43) van de
Vogelwerkgroep Het Gooi
en omstreken, april 1983.

INVENTARISATIE BOEKESTEYN 1982.

-onderzoek naar broedvogels en vleermuizen-

Hans Fuchs

Ilco van Woersen

Bussum, april 1983.

Voorwoord.

In 1982 verrichtte de Vogelwerkgroep "Het Gooi en omstreken" een broedvogelinventarisatie van het landgoed Boekestejn te 's Graveland. Dit gebeurde op verzoek van het Staatsbosbeheer en de eigenaresse van het terrein, Duphar B.V.

Het doel van deze inventarisatie was om een zo goed mogelijk overzicht te krijgen van de op Boekestejn voorkomende vogels; tevens zocht men naar in bomen verblijvende vleermuizen.

Vanaf half maart tot begin juni 1982 bekeken leden van de Vogelwerkgroep het landgoed op voorkomende broedvogels. Wij bedanken de volgende leden voor het vele werk dat zij verrichtten om het voor U liggende verslag tot stand te brengen:

Jessie van Leyden

Jos de Jonge

Jacob Verhey

Andries Stoker

Fred van Klaveren

Ilco van Woersem

Arthur du Mosch

Hans Fuchs

allen voor het inventariseren; Hans Fuchs verzorgde ook de coördinatie.

Fam. Hartog

voor het nestkastonderzoek.

Jaap Mekel

voor het verstrekken van vergelijkende gegevens van het landgoed Hilverbeek.

Han de Soete

voor het verstrekken van gegevens van oude nestkastonderzoekjes.

Mevrouw Verloop-Van Leeuwen Boomkamp voor de illustraties.

Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken

Inhoudsopgave.

	<u>Blz.</u>
Inleiding	1
Hoofdstuk 1. Oriëntering	3
1.1. Ligging, grootte, eigend.	3
1.2. Landschap.	3
1.3. Beheer.	4
1.4. Knelpunten.	5
Hoofdstuk 2. De inventarisatiemethode.	7
2.1. De karteringsmethode.	7
2.2. De uitwerking.	8
2.3. Het nestkastonderzoek.	9
Hoofdstuk 3. De resultaten.	9
3.1. Broedvogels Boekesteyn.	9
3.2. Resultaten nestkastonderz.	11
Hoofdstuk 4. Waardebepaling.	12
4.1. Waardebep. d.m.v. parameters	12
4.2. Vergelijken met andere landg.	14
Hoofdstuk 5. Discussie.	16
Hoofdstuk 6. De vleermuizen.	21
6.1. Oude gegevens.	21
6.2. De inventarisatiemethode	21
6.3. De resultaten.	22
6.4. Discussie.	22
Samenvatting.	25
Literatuurlijst.	26
Bijlagen	
1: Grondgebruik Boekesteyn.	
2. Overzicht bos en paden.	
3. Territoria-overzicht niet-holenbroeders.	
4. Territoria-overzicht holenbroeders.	
5. Advies lanenbeheer. (6 blz.)	
6. Overzicht oude lanen.	

Inleiding.

In 1978 maakten drie studenten van de Hogere Bosbouw en Cultuurtechnische School uit Velp een bosbouwkundig beheersplan van het landgoed Boekesteyn te 's Graveland. Dit beheersplan bevat enkele voorstellen omtrent te nemen beheersmaatregelen, voornamelijk op bosbouwkundig gebied.

Begin 1979 startte de toenmalige bedrijfsleider van de proeftuin, de heer Van Gammeren, met de uitvoering van de voorgestelde maatregelen.

Slechts één facet durfde hij niet uit te voeren: de kap en verjonging van enkele oude en zeer karakteristieke beukenlanen. Hij verwachtte een storm van kritiek als de beuken zouden sneuvelen en daar had men bij het toenmalige Philips-Duphar geen behoefte aan.

Op andere landgoederen speelt hetzelfde probleem: het ouder worden van de laanbomen, waarbij in de toekomst de situatie kan ontstaan, dat in enkele decennia alle bomen van zo'n laan afsterven. De problemen die daar bij optreden zijn de volgende:

- het wegvallen van woongelegenheden voor vogels, vleermuizen, en dergelijke, als de lanen gekapt worden;
- het gevaar van vallende takken voor wandelaars;
- de moeilijke herinplant van een nieuwe laan. Het bos vlak naast de lanen groeit zeer snel over de ontstane kale strook heen en ontnemt de nieuwe laanbomen al het licht.

Om deze problemen te bespreken kwamen herfst 1981 de volgende mensen op Boekesteyn bij elkaar:

de heer Van Gammeren, bedrijfsleider van de proeftuin Boekesteyn
de heer Knol, districtsambtenaar bij het Staatsbosbeheer.

Hans Fuchs, biologiestudent, die net een onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen in holle bomen op de 's Gravelandse landgoederen had afgerond. Tevens lid van de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken.

Ilco van Woersem, boswachter van het landgoed Oud Naarden, waar zich soortgelijke problemen met oude lanen voordoen. Ook lid van de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken.

Ido Borkent, vertegenwoordiger van de drie makers van het beheersplan.

Er werd toen besloten dat Hans Fuchs en de Vogelwerkgroep een zo volledig mogelijke inventarisatie zouden maken van alle op Boekesteyn voorkomende broedvogels en vleermuizen.

Het voorgenomen onderzoek paste uitstekend binnen de doelstellingen van de Vogelwerkgroep. We citeren artikel 3 uit de statuten; "De vereniging heeft ten doel de bestudering en de bescherming van de in het wild levende vogels." (3.1) en:

"De vereniging tracht dit doel te bereiken door:

- a) het verzamelen en uitwisselen van waarnemingsgegevens;
- e) het bevorderen van de uitbreiding van de nestgelegenheid;
- f) het zoveel mogelijk afwenden van de gevaren, die de in het wild levende vogels bedreigen;
- h) er op toe te zien, dat in het kader van ruimtelijke plannen of maatregelen het belang van het behoud en de ontwikkeling van de vogelstand voldoende wordt onderkend en op evenwichtige wijze wordt gehonoreerd."... (3.2)

Bij deze dan ook: de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken vindt het bijzonder prettig dat de beheerder(s) van het landgoed Boekesteyn en het Staatsbosbeheer dermate veel vertrouwen in haar stellen, dat bij de uitvoering van enkele te nemen beheersmaatregelen op Boekesteyn rekening wordt gehouden met de resultaten van het onderzoek naar de vogelstand aldaar, waarvan U op de komende bladzijden het resultaat vindt.

Als bijlage hebben wij een (ongevraagd) advies bijgevoegd over het lanenbeheer. De verantwoording van de hele tekst (+ bijlage) berust bij Hans Fuchs en Ilco van Woerseem.

Hoofdstuk 1. Oriëntering.

1.1. Ligging en grootte; eigendom.

Het landgoed Boekesteyn ligt op de overgang van de hooggelegen zandgronden van het Gooi en de laaggelegen veengronden van het Utrechtse Vechtplassengebied. Het landgoed is één van de landgoederen die in de 17e eeuw aan de westkant van de Gooische stuwwal door Amsterdamse geldbeleggers werden gesticht. Alle landgoederen hebben grote overeenkomsten; eigenlijk kunnen we de buitenplaatsen niet los van elkaar zien, iets wat tijdens de productie van het beheersplan wel is gedaan. Alle landgoederen zijn fraai en vooral landschappelijk en natuurwetenschappelijk van zeer grote waarde.

Boekesteyn heette vroeger waarschijnlijk Beukensteyn, waarmee meteen één van de gezichtsbepalende boomsoorten is aangegeven. Het hele terrein is bijna 50 hectare groot. Hiervan is een groot gedeelte boomgaard (10 hectare), weide (10 ha., inclusief de gazons) en proeftuin (4 ha.). Ruim 3 ha. bestaat uit wegen, erf en bebouwing. Het parkachtig bosgedeelte is bijna 20 ha. groot. Bijlage 1 geeft een mooi overzicht van het grondgebruik op het landgoed; het kaartje is overgenomen uit het beheersplan.

Toen het beheersplan gemaakt werd (1978) was het landgoed eigendom van Philips-Duphar. In 1982, toen wij het landgoed inventariseerden was het bedrijf met landgoed en al overgenomen door een Belgische firma en nu draagt het de "handelsnaam" Duphar B.V. Nog steeds is het landgoed beperkt toegankelijk; uitsluitend wandelaars in het bezit van de speciale wandelkaart mogen op het terrein wandelen. Hierdoor is het op Boekesteyn vrij rustig.

1.2. Landschap.

Boekesteyn is een landgoed dat is aangelegd in de Franse landschapstijl. Later werden er vanuit de wat recentere Engelse stijl een aantal "speelsere" elementen in het park ingebracht. Het meest duidelijk is dat te zien bij de oude lanen en de waterpartijen. Doordat een hoog percentage van de bomen zeer oud is (ouder dan 150 jaar), ademt het bos een unieke sfeer. Liefst 10 ha. bestaat uit oud, gemengd loofhout, 1 ha. is jong eikehakhout, 3 ha. oude beuken, 4 ha. oude eiken en ruim 1 ha. bestaat uit naaldhout, voornamelijk Corsicaanse den in het uiter-

ste N.O.

De watertjes, die speels door het landgoed lopen, oefenen grote invloed uit op het uiterlijk en de variatie van het landgoed. Maar vooral de statige beukenlanen in het centrum van Boekesteyn zijn zeer karakteristiek. Zie voor een goed overzicht van de paden en lanen bijlage 2.

Ten slotte is de afwisseling weide-bos landschappelijk erg fraai, waarbij goed gebruik is gemaakt van enkele exotische boomsoorten, zoals de enorme Libanonceders.

1.3. Beheer.

Tot het beheersplan (1978) gemaakt werd, stelde het beheer niet veel voor. De paden werden schoongehouden en omgevallen bomen ruimde men op.

Na de gereedkoming van het beheersplan in voorjaar 1978 startte de heer Van Gammeren met een intensief beheer, waarbij de richtlijnen van het beheersplan nauwkeurig werden opgevolgd. Alle Gewone Esdoorn en Amerikaanse Vogelkers werd opgeruimd, Rododendron en Prachtframboos drong men in oppervlakte terug. De ontstane vlakten zijn ingeplant met voornamelijk eik en linde. Hierbij doet zich het probleem voor, dat tussen de oude, hoge bomen relatief kleine verjongingsvlakten moeilijk "aanslaan". De strijd om het licht wordt nadrukkelijk door de omringende hoge bomen gewonnen.

Het bosbouwkundig beheer geschiedt vanuit een aantal achtergrondgedachten:

- er moet een optimale opbouw komen in de leeftijden, d.w.z. dat van alle leeftijden een evengrote oppervlakte moet zijn;
- de verjonging moet kleinschalig gebeuren;
- de verjonging moet groepsgewijs gebeuren;
- de velling moet plaatsvinden vóór er belangrijke kwaliteitsvermindering gaat optreden;
- de omlooptijden voor Beuk, Zomereik, overig loofhout en al het naaldhout worden gesteld op resp. 150, 250, 120 en 100 jaar;
- de aandelen in de oppervlakten bos moeten in de toekomst gaan bedragen: Beuk-25%, Zomereik-40%, overig loofhout-30% en naaldhout-5%.

Dit laatste is voornamelijk gebeurd op natuurwetenschappelijke overwegingen. Andere natuurbeheersgedachten zijn:

- vanwege de grote natuurwetenschappelijke waarde van het bos moet gestreefd worden naar handhaving en waar mogelijk vergroting van de diversiteit van flora en fauna;
- bij de aanplant van nieuw bos wordt voornamelijk gebruik gemaakt van inlandse (loof)houtsoorten, waarbij vooral het grote aandeel (40%) Zomereik met een na te streven omlooptijd van 250 jaar zeer waardevol is.

Zeer belangrijk is het toekomstige lanenbeheer. De lanen, die onmisbaar zijn als structurelement en door hun vorm en ligging cultuurhistorisch zeer waardevol zijn, mogen niet verloren gaan. Volgens het beheersplan moet het lanenbeheer er ook in de toekomst op gericht zijn om een regelmatige leeftijdsopbouw te krijgen binnen het lanenbestand. Belangrijk citaat: "Krampachtige pogingen om de leeftijd van de laanbomen te rekken moeten ten alle tijde vermeden worden!"

1.4. Knelpunten.

Bij bovenstaand verhaal, overgenomen uit het beheersplan van Boekesteyn kan men nogal wat bedenkingen hebben. Zo is het bij de bosbouwkundig verantwoorde velling niet duidelijk of de kwaliteitsvermindering geldt voor het hout, voor het milieu of voor het cultuurhistorische aspect. Tegnwoordig heerst steeds meer de opvatting, dat kwaliteitsvermindering van de bomen (rot hout) een kwaliteitsvermeerdering van de natuurwetenschappelijke waarde inhoudt! Bovendien is de houtwaarde van oude laanbomen in het Gooi niet hoog; zaaghout zit er nauwelijks in en de prijzen van openhaardhout maken een vervroegde velling niet noodzakelijk (f 60,-/m³ op stam).

De gedachte in 1978 was, dat aftakelende bomen opgeruimd moesten worden, zeker als het cultuurhistorisch waardevolle lanen betrof. Het is dan ook verstandig om bij het tijdstip van velling een vraagteken te zetten.

Een ander zwak punt is, dat op een relatief klein landgoed als Boekesteyn een optimale opbouw in leeftijdsklassen in bos en laanbomen wordt nagestreefd, zonder daar alle andere 's Gravelandse landgoederen bij te betrekken. Het lijkt ons zeer verstandig om dit probleem integraal over alle 's Gravelandse land-

goederen aan te pakken, waarbij uiteraard vermeden moet worden dat binnen kleine eenheden als Boekesteyn enkele leeftijdsklassen sterk domineren.

Het vrij grote aandeel Beuk (25%) lijkt gerechtvaardigd op een landgoed dat eigenlijk Beukensteyn heet. Als kanttekening moet gezegd worden, dat het niet zeker is dat de Beuk in Nederland inheems genoemd mag worden. Bovendien treedt de Beuk vaak erg dominant op tegenover met name Zomereik, wat ook op Boekesteyn in enkele lanen goed te zien is: de Zomereiken worden door veel jongere Beuken verdrongen en staan er kwijnend bij, terwijl ze anders naar alle waarschijnlijkheid nog zo'n 100 jaar te leven hadden.

Hoe dan ook, moet worden voorkomen dat de Beuk minder agressieve loofhoutsoorten als Zomereik en Linde verdringt. Het is jammer dat het aandeel Linde niet wat hoger is uitgevallen.

Een cultuurhistorisch waardevol bos lijkt een ander beheer te vereisen dan een bos, dat beheerd wordt op louter natuurwetenschappelijke basis. Zo zal een "cultuurhistorisch waardevol" bos een verzorgde, nette aanblik moeten hebben, met vitale bomen. Een natuurwetenschappelijk waardevol bos kent liefst een flink aantal kwijnende en dode bomen, voor voedsel en nestruimte.

Kwijnende en dode bomen houden bovendien het gevaar van vallende takken in; het is duidelijk dat de argeloze wandelaar niet onder een boomkroon of zware tak verpletterd mag worden..

Voor vogels, vleermuizen e.d. is het belangrijk, dat door de jaren (eeuwen) heen het aanbod van natuurlijke nestgelegenheid ongeveer evengroot moet blijven. Dit constante aanbod moet zo groot mogelijk zijn, maar continuïteit op zeer lange termijn mag nimmer uit het oog verloren worden. Hier geldt de spreuk: "Boompje groot, plantertje dood." Of: nu moeten de bomen geplant worden, die over 150 jaar de nestgelegenheid voor holenbroedende vogels en vleermuizen garanderen.

De situatie op veel landgoederen in Nederland is zo, dat binnen enkele decennia alle laanbomen aan het eind van hun fysieke omloop zijn. Dit betekent, dat over -pakweg- tachtig jaar er geen oude laanbomen meer staan. Alle laanbomen zijn dood, omgevallen of verjongd en alle holenbroeders zijn aangewezen op nestkastjes.

In het algemeen draait alles om dit probleem: moeten de oude, afstervende of dode bomen worden opgeruimd of kunnen we ze zo in het beheer inpassen, dat er ook op lange termijn een maximaal aanbod van natuurlijke nestgelegenheid bestaat, zonder dat de veiligheid of de cultuurhistorische waarde wordt aangetast?

Om gegevens te leveren, die wellicht bij kunnen dragen tot de oplossing van bovenstaand probleem hebben wij besloten in 1982 van het landgoed Boekestejn een zo nauwkeurig mogelijke broedvogelinventarisatie te maken, waarbij met name op de hollenbroeders scherp zou worden gelet.

Hoofdstuk 2. De inventarisatiemethode.

2.1. De karteringsmethode.

Nadat in de winter van 1981-1982 door de subgroep Avifauna van de Vogelwerkgroep besloten was de inventarisatie van Boekestejn in het programma op te nemen, belastte Hans Fuchs zich met het maken van kaartjes en de coördinatie van de inventarisaties. Tien mensen gaven zich op om mee te doen met het veldwerk; zij kregen kaartjes waarop de door hen verzamelde gegevens genoteerd moesten worden.

De methode van inventariseren was als volgt:

in alle vroegte werd éénmaal in de twee weken vanaf half maart over het landgoed gewandeld of gefietst. Vanaf de eerste schemering werden de zingende vogels en eventueel gevonden nesten ingetekend. Er werd vooral gelet op beurtzang, als twee vogels gelijktijdig of vlak na elkaar zingen. Hierdoor is het mogelijk ongeveer de grenzen van de verschillende territoria vast te stellen en zodoende het maximale aantal territoria van iedere soort te vinden. Zoals eerder geschreven werd er vooral op de hollenbroeders gelet. Hierover schreef Hans Fuchs: "Even een korte uiteenzetting van de bedoeling van de inventarisatie van Boekestejn. Het is bekend dat bij de inventarisatie van hollenbroeders het aantal Spreeuwen, Holenduiven en vooral Kauwtjes erg moeilijk is vast te stellen. Meestal is dit niet erg, omdat een schatting van het aantal broedparen al voldoende is. Bij de inventarisatie van Boekestejn ligt dat anders. De komende jaren moet er volgens het beheersplan een groot aantal holle bomen verdwijnen. In deze, voornamelijk, Beuken nes-

telen vrij veel Spreeuwen en Kauwtjes. Als deze bomen verdwijnen zal er een verhevigde competitie om de resterende holten optreden. Hierbij zullen minder agressieve vogelsoorten en vleermuizen waarschijnlijk het onderspit moeten delven. Het lijkt mij belangrijk om nu een goede, nauwkeurige inventarisatie van de holenbroeders te verrichten. Met deze gegevens zou dan op het belang van de holle bomen gewezen kunnen worden. Over de methode van inventariseren is weinig bekend. Het lijkt me het beste om gewoon op te letten of er vogels met voedsel invliegen. Dit kan uiteraard de gehele dag door gebeuren. Het is belangrijk om voor de Spreeuwen omstreeks de tweede week van mei en voor de Kauwtjes eind mei-begin juni goed op te letten, omdat dan ook de jongen veel lawaai maken. Later zullen de meeste nesten door de jongen verlaten zijn."

Aldus geschiedde. Vanaf half maart tot begin juni werd er geïnventariseerd. Behalve vanaf de vroegste schemering voor de uilen, Roodborstjes en Merels, inventariseerden we ook overdag voor de Boomklevers en enkele mezen en ook 's avonds is Boekesteyn enkele keren bezocht. Zodoende hadden we uiteindelijk de beschikking over zeven uitstekende inventarisaties, hoewel we op tien gerekend hadden! Enkele leden hebben niet geïnventariseerd of leverden geen kaartjes in.

Ondanks het ontbreken van deze drie kaartjes, was toch voldoende materiaal verzameld om een betrouwbare inventarislijst op te maken. Alleen van de maand juni ontbraken teveel gegevens. Hierdoor is een aantal late aankomers wellicht gemist.

2.2. De uitwerking.

Bij de verwerking van alle gegevens van de zeven overzichtskaartjes gingen we er vanuit, dat een mannetje driemaal op ongeveer dezelfde plaats moet zijn waargenomen, liefst zingend. Pas dan werd deze vogel als "territoriumhoudend mannetje" meegeteld. Door een calque over de kaartjes heen te leggen en alle opgetekende vogels over te nemen, kregen we een uitstekend overzicht van alle voorkomende vogels. Het uitfilteren van dubbeltellingen en late doortrekkers was nog moeilijk, maar nadat dit gebeurd was, konden we twee mooie overzichtskaartjes maken: een kaart van alle niet-holte bewonende vogelsoorten en

een kaart met alle aanwezige holenbroeders. Beide kaartjes zijn als bijlagen 3 en 4 achterin opgenomen. Hierop zijn alle waarnemingen aangegeven. De "territoriumhoudende mannetjes" zijn omcirkeld evenals eventuele nestvondsten. Zie voor de resultaten hoofdstuk 3.1.

2.3. Het nestkastonderzoek.

Al in 1958 plaatste A.K. Vellinga op Boekesteyn de eerste nestkastjes. Sindsdien is Boekesteyn vrijwel onafgebroken met nestkastjes bezet geweest. Tijdenlang controleerde de heer Van Dijk (erelid en mede-oprichter van de Vogelwerkgroep) deze; tegenwoordig gebeurt dit door Loes Hartog en haar man.

Vanaf 1 april 1982 heeft de familie Hartog de 67 nestkastjes regelmatig gecontroleerd. Helaas hebben ook zij na 6 juni '82 geen controles meer verricht, maar desalniettemin is van vrijwel alle nestkastbewonende soorten het aantal broedparen genoteerd. Alleen de Bosuilennestkasten werden niet bekeken maar hiervan was door ons al geconstateerd, dat er Holenduiven in broedden. Van de 67 nestkastjes was de helft van de kastjes "bedoeld" voor mezen (32). In 1982 hingen er 5 selectieve nestkastjes (kleinere maten, kleiner invlieggat), 14 superselectieve nestkastjes (alles nog kleiner.. voor de kleine mezensoorten als Zwarte Mees en Glanskop), 1 Roodstaartkast, 4 kastjes voor Grauwe Vliegenvangers, 5 Boomkruiperkastjes (met de invliegspleet aan zij-of achterkant), 2 Bosuil (lees: Holenduif)kasten en 4 Spechten (lees:Spreeuwen)kasten. De vier uitgevoerde controles leverden uiteindelijk prima broedresultaten op, die wij in onze overzichtskaarten van bijlagen 3 en 4 verwerkt hebben en die uiteraard ook in 3.1. verwerkt zijn. Het overzicht van de resultaten van het nestkastonderzoek van de familie Hartog over de vier laatste jaren is in 3.2. te vinden.

Hoofdstuk 3. De resultaten.

3.1. Broedvogels Boekesteyn.

Hieronder volgt zo een overzicht van alle in 1982 gevonden territoria. Naast de in 1982 gevonden territoria staan ook de globale aantallen vermeld van twee zeer globale inventarisaties uit 1964 (J. van Dijk- telde globaal alle zingende mannen) en 1978 (I. van Woerse, idem).

Broedvogels Boekesteyn	'82	'78	'64
	vrijwel exact	globaal	globaal
Nijlgans	0-1	-	-
Bergeend (8 pr. aanw.)	2-3	+	
Wilde Eend(excl. 7 tam)	8-10	+	+
Fazant	4-5	+	+
Waterhoen	1	1	1
Meerkoet	4-5	+	+
Scholekster(op wei ern.)	0-1	1	
Holenduif	14-16	++	
Houtduif	10-12	++	
Turkse Tortel	1	1	
Tortelduif	-	minst. 1	+
Koekoek	-	1	
Bosuif	1	1-2	1
Groene Specht	0-1	1	
Grote Bonte Specht	6-7	+	1(?)
Kleine Bonte Specht	1-2	+	
Witte Kwikstaart	1	1	
Winterkoninkje	15-17	++	8
Heggenus	8-10	+	1(?)
Roodborst	17-20	++	3(?)
Nachtegaal	-	-	3(!)
Gekraagde Roodstaart	6-7	+	3
Merel	31-34	++	5(?)
Zanglijster	7-9	+	5
Grote Lijster	2	+	1
Braamsluiper	0-1		
Grasmus	0-1		
Tuinfluit	0-1(?)	+	6(!)
Zwartkop	3-4	+	5
Fluiter	-	-	1
Tjiftjaf	6-7	+	9 (!)
Fitis	1-2	+	3
Goudhaantje	1		
Grauwe Vliegenvanger	0-1	+	4(!)
Bonte Vliegenvanger	4-5		
Staartmees	4	+	
Glanskopmees	1	minst. 2	2
Zwarte Mees	0-1	1	

Vervolg resultaten	'82	'78	'64
Pimpelmees	25-28(!)	++	6(?)
Koolmees	26-30	++	15(?)
Boomklever	11-13	+	4(?)
Boomkruiper	11-12	+	1 (?)
Wielewaal	0-1	-	1
Vlaamse Gaai	3	+	+
Ekster	3-4	+	+
Kauw	± 25	++	++
Zwarte Kraai	2	+	
Spreeuw	30-35	++	++
Ringmus	1-2		2
Vink	7-9	+	7
Groenling	2-3	+	
Kneu	1		
Goudvink	0-1	1	
Appelvink	-	-	-

2-3 betekent: minimaal 2, maximaal 3 broedparen

0-1 betekent: misschien 1 paar broedvogels.

+ betekent: aanwezig in dat jaar; ++ betekent: veel aanwezig.

3.2. Resultaten nestkastonderzoek.

Alvorens een overzicht te geven van de resultaten van 1982 en de drie voorgaande jaren is het wel zinnig om een overzicht te geven van het aantal nestkastjes dat in die vier jaren aanwezig was.

Aantal nestkastjes op Boekestejn	'79	'80	'81	'82
gewone mezenkasten	28	30	33	32
selectieve kastjes	6	3	3	5
super-selectieve nestkastjes	12	14	12	14
roodstaartkasten	2	2	2	1
vliegenvangerskastjes	6	4	4	4
boomkruiperkastjes	6	7	6	5
bosuilkasten	2	2	2	2
spechte(spreeuwen)kasten	2	2	2	4
torenvalkkasten	1	1	1	- (hing op kop)

In voorgenoemde nestkastjes broedden de afgelopen jaren:

Broedparen in nestkastjes:	'79	'80	'81	'82
Soort:				
Koolmees	13	19	15	12
Pimpelmees	5	6	6	6
Gekraagde Roodstaart	2	-	-	2
Boomkruiper	1	-	-	1
Glanskop	-	2	2	-
Holenduif	3	3	3	2
Bonte Vliegenvanger	3	4	3	3
Boomklever	-	-	-	2
Mees spec. (mislukt)	3	5	4	1

Alle gegevens van bovenstaand onderzoek zijn verwerkt in de overzichtslijst van 3.1., tenminste wat betreft 1982.

Hoofdstuk 4. Waardebepaling.

4.1. Waardebepaling d.m.v. enkele parameters.

In het basisrapport van het Milieukundig onderzoek van Het Gooi, dat in 1974 onder supervisie van Drs. J.T. de Smidt, in opdracht van het gewest Gooiland (nu:Gooi en Vechtstreek) is gemaakt, maakte men gebruik van enkele parameters als zo objectief mogelijke waarderingselementen. Wij zijn van mening dat deze waardering een goed bruikbaar objectief gegeven is en willen de inventarisatie van Boekesteijn ook op deze manier "verwerken".

In het basisrapport gebruikt men de parameters diversiteit, tatrijkheid, zeldzaamheid, fourageerwaarde en verwerkte de inventarisaties in een lange lijst, waarin een afweging werd gemaakt naar de waarde van de verschillende terreinen.

Voor het bepalen van de zeldzaamheidswaarde van een broedvogelsoort werd uitgegaan van de Avifauna van Midden Nederland, waarin per soort het aantal broedparen in Midden Nederland vermeld is. Op grond hiervan is een verdeling in 8 klassen opgesteld waarbij de aantallen steeds een factor $\sqrt[10]{10}$ verschillen.

De zeer algemene soorten (meer dan 10.000 paar in Midden-Nederland) vallen in klasse 0, die gewaardeerd werd met $1/16^e$ punt. De onregelmatige broedvogels (tot 10 paar) waardeerde men met 8 punten! Op Boekesteyn kwamen alleen twee vrij schaarse broedvogelsoorten voor, de Kleine Bonte Specht en de Bergeend (32 tot 100 broedparen in Midden-Nederland); deze twee soorten kregen elk 2 punten. Het totaal aantal punten van alle vogelsoorten, waarvan wij zeker weten dat ze op Boekesteyn gebroed hebben, is 13. Hierbij zijn b.v. Nijlgans en Wielewaal niet meegerekend, omdat de broedgevallen niet zeker waren; anders had het puntenaantal aanzienlijk hoger gelegen. Het overzicht voor Boekesteyn:

Op 20 ha.: minstens 40 soorten vogels--hiervan slechts 2 soorten die 2 of meer punten behaalden--relatief is dit 5%; totaal van alle vogels="zeldzaamheidswaarde": 13=waardevol.

Vergelijken we dit met andere goed geïnventariseerde landgoederen en vogelrijke gebieden, dan blijkt Boekesteyn een zeer onopvallende plaats in te nemen. Weliswaar mag Boekesteyn -volgens de normen van het Milieukundig onderzoek- de klassificatie "waardevol" dragen, maar het gebrek aan zeldzame soorten doet Boekesteyn in de grauwe middenmoot belanden.

Verderop in het rapport gebruikt men een wat meer gedifferentieerde waarderingstabel. Hierin staan de parameters "zeldzaamheid", diversiteit en dichtheid als waardebepalers.

Ligt de zeldzaamheidswaarde tussen de 0 en 20 dan levert dit 1 punt op; is er sprake van meer dan 40 broedvogelsoorten (zoals op Boekesteyn) dan levert dit 2 punten op. Bij een hoge dichtheid (meer dan 5 broedparen/ha.) krijgt men ook een punt. Boekesteyn krijgt zodoende 4 punten in deze tabel en mag dan het predicaat "zeer waardevol" dragen. Dit dankt het uitsluitend aan de zeer hoge broeddichtheid die maar liefst 15 paar/ha. bedraagt!

Dit is dan ook de waarde van Boekesteyn: van algemene en vrij algemene broedvogelsoorten komen zeer hoge aantallen voor. Boekesteyn is dus voor vogels "waardevol tot zeer waardevol", niet door het voorkomen van zeldzame vogels, maar door de hoge broeddichtheden van meer algemene soorten.

4.2. Vergelijkingen met andere landgoederen.

De laatste jaren inventariseerde de Vogelwerkgroep een aantal met Boekesteyn vergelijkbare landgoederen. Het lijkt ons zinnig om de voor oud loof- en gemengd bos karakteristieke soorten die op de onderzochte landgoederen broeden, te vergelijken. Van de landgoederen Hilverbeek en Oud Naarden zijn goede inventarisatiegegevens bekend en bovendien lopen de onderzochte oppervlakten niet erg uiteen. Ook Einde Gooi, een landgoed in het zuiden van Het Gooi is goed onderzocht, maar doordat dit landgoed veel groter is, en er niet een duidelijke scheiding te maken is tussen broedparen die in het uitgestrekte naaldhoutgedeelte en het oude loofhoutdeel broeden, hebben we uiteindelijk besloten om dit landgoed te laten vervallen.

Van Boekesteyn, Hilverbeek en Oud Naarden hebben we de karakteristieke parkbosvogels geselecteerd en bovendien uitsluitend de oppervlakte oud loof- of gemengd bos berekend. Deze oppervlakte is voor Boekesteyn gesteld op een kleine 20 ha., voor Oud Naarden op ruim 20 ha. en voor Hilverbeek op 35 ha. Dit levert een omrekeningsfactor voor het aantal broedparen voor Hilverbeek op van 0,57.

Binnen deze oppervlakten komt hooguit 5 % naaldhout voor. De vraag dringt zich op welke specifieke vogelsoorten in oud, opgaand loof- of gemengd bos voorkomen. Hiervoor hebben we de Atlas van de Nederlandse Broedvogels geraadpleegd. Als karakteristieke soorten van oude landgoederen noemt de Atlas Holenduif, Bosuil, Groene Specht (?), Grote Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Winterkoninkje, Roodborst, Gekraagde Roodstaart, Zanglijster, Grote Lijster, Fluits, Tjiftjaf, Glanskop, Pimpelmees, Koolmees, Boomklever, Boomkruiper, Kauw, Spreeuw, Wielewaal, Vink en Appelvink. U zult waarschijnlijk bij enkele soorten vraagtekens zetten, maar deze soorten staan in de genoemde Atlas vermeld als soorten, die hun optimale biotoop binnen een oud landgoed vinden. Wij vinden het dan ook verantwoord deze soorten in de vergelijking op te nemen. We realiseren ons, dat de keuze van bovenstaande vogelsoorten arbitrair is, maar de biotoopomschrijvingen van de Atlas spreken duidelijke taal.

Voordat we de drie landgoederen vergelijken, eerst nog wat verschillen: Boekesteyn kent voornamelijk zeer oud loofhout, Oud

Naarden bestaat buiten de oude lanen voornamelijk uit zeer jong eikespaartelgenbos, zonder natuurlijke holten. Hilverbeek bestaat voornamelijk uit zeer oude, dikke Beuken.

Wat Hilverbeek betreft vermenigvuldigden we de getelde territoria met 0,57 om zodoende een eerlijke vergelijking met beide andere landgoederen mogelijk te maken. Breuken werden naar het dichtstbijzijnde gehele getal afgerond.

Resultaten:	Boekesteyn	Oud Naarden	Hilverbeek
Broedvogelsoort	'82	'82	'82
Holenduif	14	8	6-8
Bosuif	1	2	?
Groene Specht	0-1	2	0-1
Grote Bonte Specht	6-7	5-6	2-3
Kleine Bonte Specht	1-2	1	2
Winterkoninkje	15-17	16	8-10
Roodborstje	17-20	17	3-6
Gekraagde Roodstaart	6-7	4	-
Zanglijster	7-9	5	1-2
Grote Lijster	2	1-2	0-1
Fluiter	-	1	-
Tjiftjaf	6-7	6	1-2
Glanskop	1	3-4	0-1
Pimpelmees	25-28	13	6-9
Koolmees	26-30	15-17	10-11
Boomklever	11-13	6-7	4-5
Boomkruiper	11-12	7	6-7
Kauw	± 25	5-6	7-11
Spreeuw	30-35	± 20	15-18
Wielewaal	0-1	1	-
Vink	7-9	6-7	6
Appelvink	-	-	1

De inventarisatie op Hilverbeek gebeurde door Jaap Mekel.

De inventarisatie op Oud Naarden gebeurde door Ilco van Woersem. Bovenstaande lijst bevat liefst 22 zogenaamde "oud-gemengd-bos" soorten. Door deze uitgebreide lijst en door het feit, dat niet twee maar drie landgoederen met elkaar worden vergeleken, mag er een redelijke betrouwbaarheid aan eventuele conclusies worden toegekend.

Hoofdstuk 5. Discussie.

Na de voorafgaande drie hoofdstukken (2-4) ligt er nogal wat stof ter discussie.

We lopen systematisch de hoofdstukken nog eens door en plaatsen de nodige kritische kanttekeningen.

2.1. De soorten, die eind mei aankomen zijn slechts één keer genoteerd, de soorten die half mei aankomen slechts hooguit twee maal, zodat hier nimmer 100% zekere territoria vastgesteld konden worden; tenzij er nesten gevonden waren.

Dit blijkt ook uit de inventarislijst: soorten als Tuinfluiter, Braamsluiper, Grasmus, Grauwe Vliegenvanger, Wielewaal, staan allemaal uitsluitend als mogelijke broedvogels genoteerd. Het is erg jammer, dat de gegevens van juni niet zijn doorgegeven. De waarde van de inventarisatie is daardoor wel degelijk verminderd.

Wellicht is er ook te weinig overdag geteld: van de Glanskop, Kleine Bonte Specht en Zwarte Mees zijn onvoldoende gegevens verzameld om het juiste aantal paren te schatten. Vooral de Kleine Bonte Specht en Glanskop zijn twee soorten die in de telling vaak gemist zijn.

3.1. De opzienbarende verschillen tussen de lijstjes van 1964, 1978 en 1982 zijn voor een deel te verklaren uit het feit, dat de vroege broeders in 1982 zeer goed geïnventariseerd zijn, terwijl dat met de late broeders niet het geval is geweest. Maar ook de achtergrond van de inventarisaties van 1964 en 1978 was heel anders: men trachtte een globale inventarisatie te verrichten en waarschijnlijk is er nooit 's ochtends vroeg geïnventariseerd.

Andere verklaringen van grote verschillen tussen vooral 1964 en 1982 zijn:

- Grote Bonte Specht, Heggemus, Boomklever, Boomkruiper en Kleine Bonte Specht moeten vroeg in het voorjaar worden onderkend. Van Dijk begon pas in april en miste zodoende deze soorten grotendeels.

-Roodborst en Merel zingen vooral 's ochtends zeer vroeg en 's avonds zeer laat allemaal even tegelijk. Ook toen zal Van Dijk er niet zijn geweest.

-De klevers, spechten en mezen kunnen ook zijn toegenomen, door de toename van natuurlijke holten in de bomen. De klap die de Beuken door de stormen van 1973 en 1974 en door de droge zomers in de 70-er jaren hebben gehad, veroorzaakte verzwakking en

hierdoor versnelde het proces waardoor de natuurlijke holten kunnen ontstaan. Spechten hakken nooit in vitale bomen..

-De achteruitgang of het verdwijnen van Tortelduif, Koekoek, Nachtegaal, Tuinfluiter, Fluiter en Grauwe Vliegenvanger is deels een (inter)nationale tendens, deels te wijten aan het verwijderen van de ondergroei, zoals dat de laatste jaren op Boekesteijn heeft plaatsgevonden

Voorts is de inventarisatie van één persoon altijd minder betrouwbaar dan die van meerdere (geroutineerde) personen. Zwakke plekken van de ene vogelaar kunnen door een ander hersteld worden.

3.2. Ook bij het nestkastonderzoek kwam een aantal zaken naar voren. Bij de uitwerking van de plattegrondjes waarop onze broedvogelterritoria ingetekend waren, bleek, dat nogal wat nestkastbewonende paren van o.a. Boomklever, Gekraagde Roodstaart en enkele mezen door ons op geruime afstand van de nestkast ingetekend waren. Hieruit mag men terecht concluderen dat met onze inventarisatiemethode wel het aantal zingende mannetjes, maar niet de plaats van de broedgevallen werd onderkend. Slechts bij enkele soorten gaf dit minder problemen, zoals Staartmees, Meerkoet, Houtduif, Spreeuw, Bonte Vliegenvanger e.d.

Ook is het opmerkelijk dat in 1980 en '81 twee paar Glanskoppen in nestkastjes broedden en in 1982 niet. Het lijkt of de Glanskop een zeer onberekenbare soort is, die jaarlijks verandert van plaats!

Het is niet onmogelijk, dat door het plaatsen van selectieve en super-selectieve nestkastjes soorten als de Glanskopmees bevoordeeld worden.

Ook valt het op, dat in '82 twee paar Boomklevers in kastjes hebben gebroed. Wij vonden ook een opmerkelijk hoog aantal broedparen; misschien hebben er in 1982 meer broedparen dan normaal gebroed?..

Spechten hebben niet in de speciaal voor hen bestemde kasten gebroed. Je kan je afvragen of vogels, die geen probleem hebben met het creëren van eigen nestgelegenheid toch geholpen moeten worden. Spechten maken zelf hun nestholte; de volgende jaren gebruiken mezen, Spreeuwen en vleermuizen die holten. Het ophangen van nestkasten voor spechten kan dus zelfs negatief werken op het aanbod van nestgelegenheid op langere termijn.

De bosuilkasten werden niet gecontroleerd. Deze kasten worden al jaren bewoond door Holenduiven; soms zitten er Eekhoorns of Kautjes in.

Het is opmerkelijk, dat de Bosuilen de laatste jaren niet of nauwelijks jongen grootbrengen. De populatie rond Boekesteyn is erg hoog: 5 paar op nog geen vierkante kilometer. Misschien is er hierdoor minder behoefte aan reproductie. Op Boekesteyn zaten beide Bosuilen het hele broedseizoen door in enkele dichte Douglassen; ze hebben geen poging ondernomen om te broeden! Toch was er nestgelegenheid voldoende; op Oud Naarden broeden de uilen rustig in uilenkasten, die door Holenduiven bezet zijn. Eerst eten ze het vrouwtje Holenduif rustig op, waarna zij de kast in bezit nemen.

Het lijkt ons niet zinvol om in dit verslag verder in te gaan op de noodzaak om nestkastjes op te hangen in een bosgebied, waar al zoveel natuurlijke holten aanwezig zijn. Wel is het zeker, dat enkele soorten gebaat zijn bij het ophangen van nestkastjes, zoals de Bonte Vliegenvanger en misschien de Glanskopmees. Zij maken in ieder geval graag gebruik van nestkastjes en ook de broedresultaten vallen waarschijnlijk wat hoger uit. Het ophangen van (super) selectieve nestkastjes lijkt ons wel zinvol, i.t.t. tot het ophangen van nestkasten voor spechten, hetgeen we al eerder beschreven. Een discussie over noodzaak kan overigens niet los gezien worden van het plezier dat men aan het ophangen en controleren van nestkastjes heeft!

4.1. De waardebeoordelingen uit het 'Milieukundig onderzoek' zijn uiteraard zeer arbitrair. Toch is het resultaat dusdanig, dat er wel degelijk een behoorlijke waarde aan de uitkomsten gehecht mag worden. Uiteraard is het Naardermeer veel waardevoller dan Boekesteyn! Een discutabel punt is het feit, dat bij de waardebeoordeling van de gebieden geen rekening is gehouden met hun oppervlakten. Zo is het zeer goed mogelijk, dat die 20 ha. van Boekesteyn véél en véél waardevoller zijn, dan de meer dan 100 ha. van Einde Gooi. Aan de andere kant is het wel degelijk zo, dat grotere landgoederen op de lange duur waardevoller blijken te zijn doordat er minder sprake is van negatieve randinvloeden.

Terecht komen landgoederen met minder zeldzame vogelsoorten er minder goed af dan die waar veel zeldzame vogels broeden.

Ten slotte nog een waarschuwing. We moeten oppassen het predicaat "waardevol" niet te pas en te onpas te gebruiken. Vrijwel ieder stukje natuurgebied is tegenwoordig "waardevol" of uniek; dat is logisch, want anders was het er allang niet meer geweest..

4.2. Bij de vergelijking van de broedvogels van Boekesteyn met die van andere landgoederen is al vermeld, dat de keuze van de vergeleken specifieke vogelsoorten arbitrair was. Toch staat een groot deel van beschreven soorten bekend als karakteristieke soorten van oude landgoederen. Dit zijn vooral de soorten die niet gebruik maken van de ondergroei, maar vooral van natuurlijke holten en hoge boomkruinen. Als we de gebruikte 22 soorten indelen in soorten, die in de ondergroei broeden en soorten die in natuurlijke holtes en hoog in de kruinen broeden dan vallen er direct bepaalde zaken op. De ondergroei-broeders (Winterkoninkje, Roodborstje, Zanglijster en Tjiftjaf) komen vooral voor op de landgoederen waar wat meer ondergroei voorkomt. Op Boekesteyn vooral in de randen en in de Rododendron, op Oud Naarden vooral in de randen en lage delen. Hilverbeek bestaat voornamelijk uit hoge Beuken zonder ondergroei; rond de tuinen, waar veel struiken staan heeft Jaap Mekel niet geïnventariseerd. De vogels die hoog in de takken broeden (Grote Lijster, Wielewaal, Vink en Appelvink) komen ongeveer in dezelfde dichtheden voor. De Vink op de landgoederen met wat meer ondergroei toch wat algemener (!), de Appelvink is zeer zeldzaam in het Gooi en broedt eigenlijk alleen jaarlijks op Hilverbeek.

Van de holbewonende soorten (spechten, mezen, Boomklever, Boomkruiper, Roodstaart e.d.) is wat meer te zeggen. Groene Spechten broeden liefst in de nabijheid van veel mierennesten (Oud Naarden kent een plek met 10 grote mierenhopen!); vandaar dat Boekesteyn en Hilverbeek deze specht nauwelijks hebben; mieren komen weinig voor. Van de Kleine Bonte Specht kunnen we zeggen, dat dit de moeilijkst te inventariseren soort van Boekesteyn was. Wij hebben deze zwerver niet optimaal kunnen volgen, maar hetzelfde probleem zal zich ook op de andere landgoederen hebben voorgedaan. De populaties zijn allemaal rond de één of twee paar. Glanskop is ook een moeilijke soort, waarvan de populatiedichtheid lijkt te schommelen. Op Oud Naarden is deze soort erg goed geïnventariseerd,

wellicht komen er op Boekesteyn ook meer paren voor! Uit het nestkastonderzoek blijkt, dat in voorgaande jaren wel minstens twee paren Glanskoppen broedden, evenals uit de inventarisatie van Van Dijk in 1964.

De negen andere vogelsoorten die in hollen broeden, komen op Boekesteyn allemaal in hogere of zelfs veel hogere dichtheden voor, dan op Oud Naarden en Hilverbeek. In de gevallen van Gekraagde Roodstaart, Kool- en Pimpelmees, Boomkruiper en Boomklever en vooral ook de Kauw telde Boekesteyn liefst $1\frac{1}{2}$ tot 2 maal zoveel broedparen!

De reden hiervan staat als een paal boven water: de oude bomen, die aan het eind van hun fysieke omloop zijn, bevatten zo'n overvloed aan natuurlijke holtes en voedsel (insecten), dat hoge aantallen mezen en spechten hier hun optimale biotoop vinden.

Aangezien het vooral de laanbomen zijn, waarin de natuurlijke holtes zitten, mogen we de volgende conclusie zonder terughoudendheid trekken:

"Het landgoed Boekesteyn dankt zijn predicaat "waardevol tot zeer waardevol" voor vogels vrijwel uitsluitend aan de enorme aantallen hollenbroeders, die in de oude, kwijnende laanbomen broeden. Zelfs vergelijkbare oude landgoederen, zoals Oud Naarden en Hilverbeek, hebben niet zo'n rijk aanbod van natuurlijke holtes en voedsel als Boekesteyn heeft door het voorkomen van oude kwijnende bomen. Het zijn dan ook deze bomen die het predicaat "waardevol tot zeer waardevol" verdienen!"

Hoofdstuk 6. De vleermuizen.

6.1. Oude gegevens.

Over het voorkomen van vleermuizen op Boekesteyn zijn weinig oude gegevens bekend. De Wijs vermeldt in het basisrapport van "Het Milieukundig onderzoek van Het Gooi" het voorkomen van Gewone Dwergvleermuis, Gewone Grootoorvleermuis en Rosse Vleermuis. Van de Rosse Vleermuizen zegt hij, dat deze dieren van de 's Gravelandse landgoederen samen met dieren uit Hilversum en omgeving één kolonie vormen. Wel is er uitwisseling tussen deze kolonie en andere kolonies, zoals is aangetoond door ringonderzoek in de zestiger jaren.

In 1938 is op Boekesteyn een boom gerooid, waarin meer dan 100 Rosse Vleermuizen overwinterden.

In 1962 zaagde men een boom^{lom}, waarin ook meer dan 100 Rosse Vleermuizen zaten. Vermoedelijk is dit nog wel vaker gebeurd maar is dit niet doorgegeven..

In 1981 onderzocht Hans Fuchs de 's Gravelandse landgoederen op het voorkomen van vooral Rosse Vleermuizen. Er bleek toen dat het grootste deel van de 's Gravelandse populatie van ruim 300 exemplaren (!) op het naastgelegen Bantam huisde. Dit landgoed, dat eigendom is van de gemeente Bussum, bevat ook veel bomen met natuurlijke holten; liefst $2/3^e$ deel van de kraamkolonie is gehuisvest in Bantam.

De rest van de populatie kwam verspreid voor over de andere 's Gravelandse landgoederen en het Spanderswoud. Op Boekesteyn vond Hans Fuchs geen vleermuizenboom met zekerheid; wel werd er van één boom vermoed, dat er Rosse Vleermuizen in zaten.

Volgens Andries Stoker kwamen in dat jaar ook (Grootoor)vleermuizen voor in de gebouwen van Boekesteyn.

6.2. De inventarisatiemethode in 1982.

Net als Fuchs in 1981 deed, onderzochten we het voorkomen van Rosse Vleermuizen in bomen voornamelijk op gehoor.

De vleermuizen vormen, nadat de Spreeuwen zijn uitgevlogen, kraamkolonies. Hierin zitten vaak vele tientallen vrouwtjes bij elkaar. Zij maken vooral 's ochtends vroeg en 's avonds zeer veel lawaai. Door op dit karakteristieke geluid af te gaan, vindt men het invlieggat van de holte gemakkelijk. Het merendeel van de inventariseerders had Hans Fuchs in 1981 met zijn onderzoek meegeholpen en kende zodoende het geluid van de vleermuizen.

Aangezien wij in de periode april-juni 1982 regelmatig voor de vroegste ochtendschemering op Boekesteyn aanwezig waren, konden we ook eventuele (in-)vliegende vleermuizen zien of horen. Het vliegbeeld van de Rosse Vleermuis is vrij kenmerkend; de Rosse Vleermuis is één van de grootste vleermuisensoorten uit het Gooi.

Als de Rosse Vleermuis fourageert, doet hij dit nogal hoog; vaak net boven de hoogste kronen. Op 's Gravelandse landgoederen -met hun bereikbare grondwater- hebben de bomen een hoogte van 25 tot 30 meter. De Dwervleermuis vliegt veel lager en bovendien sneller en met meer wendingen.

6.3. De resultaten.

In 1982 werden op Boekesteyn regelmatig fouragerende Rosse Vleermuizen gezien. Bovendien hebben veel (Gewone?) Dwergvleermuizen er hun voedselgebied. Mogelijk waren er Gewone Grootoorvleermuizen en Watervleermuizen aanwezig, maar hun voorkomen is niet met zekerheid vastgesteld.

Er werden geen vleermuizenbomen gevonden. Eén maal hoopen we een boom gevonden te hebben; het bleek vals alarm: de boom bevatte bedelende jonge Spreeuwen.

In een nestkastje op het naastgelegen Schaep en Burgh zaten aan het eind van de zomer enkele Gewone Grootoorvleermuizen. In de gebouwen van Boekesteyn huizen wellicht ook vleermuizen. Helaas zijn ze in 1982 niet gevonden.

6.4. Discussie.

Het feit, dat in 1981 en 1982 geen vleermuizenbomen zijn gevonden, hoeft niet te betekenen, dat ze er ook niet

werkelijk zijn. Vooral mannetjes, die uitsluitend alleen in een holte voorkomen, maken geen geluid. Ook is het lang niet zeker, dat er geen overwinteringsbomen zijn. Gezien de ervaringen in 1938 en 1962 op Boekesteyn en ervaringen op de landgoederen Oud Bussem en Flevorama in Gooi-noord, lijkt het vrij waarschijnlijk, dat er tussen al die holle bomen wel één of meer overwinteringsbomen staan. Doordat de dieren in de tijd dat deze bomen opgezocht en verlaten worden zeer stil zijn, wordt het voorkomen van deze bomen meestal pas onderkend als de boom in de winter omgezaagd wordt. Zelfs op het hoofdkwartier van het Staatsbosbeheer, afdeling natuurbeheer, landgoed Elswout te Overveen, werd in de winter 1982-1983 een grote overwinteringsboom omgelegd!

In ieder geval is het zeker, dat op Boekesteyn op het ogenblik geen kraamkoloniebomen staan.

Maar het lijkt ons niet onwaarschijnlijk dat in de nabije toekomst de vleermuizen ook het landgoed Boekesteyn zullen veroveren. Er zijn liefst 30 tot 35 "spreeuwengaten". Op Oud Naarden is in 1982 gebleken, datⁱⁿ vrijwel ieder spreeuwengat wel eens vleermuizen voorkomen. Zo werd vooral na het uiteenvallen van de kraamkolonie -eind juli- geconstateerd, dat de vrouwtjes en jongen veelvuldig in uitgevlogen spreeuwnesten zaten. Ook werd één maal een Baardvleermuis aangetroffen op Oud Naarden, en gebruiken mogelijk Watervleermuizen, Grootoren en (Ruige) Dwergvleermuizen deze gaten. Resumerend kunnen we stellen, dat de holle bomen van Boekesteyn potentieel waardevol zijn voor vleermuizen.

Een ander probleem kan zich voordoen als de laanbomen gekapt worden. Dan zullen namelijk de Kauwtjes en Spreeuwen uit deze bomen, die bijna koloniegewijs daar broeden, elders nestgelegenheid moeten zoeken. Bantam, dat ook veel natuurlijke holten telt, zou dan door een overmaat aan Spreeuwen en Kauwtjes (mezen, klevers, spechten enz.) overspoeld kunnen worden. De aanwezige vogel- en vleermuispopulaties aldaar krijgen te maken met zware concurrentie, waarbij het zeer waarschijnlijk is dat de niet-agressieve vleermuizen zich laten verdringen. Door de kap van de lanen van Boekesteyn zou de populatie van Rosse Vleermuizen een forse klap kunnen krijgen. Dit alles is hypothetisch, maar wel degelijk te verwachten!

Daarom stellen wij, dat de holle bomen van de lanen van Boekestejn wel degelijk waardevol voor de populaties vleermuizen op de 's Gravelandse landgoederen zijn. Hierbij is het belangrijkste argument, dat er waarschijnlijk overwinteringsbomen aanwezig zijn (net als in het verleden) en mogelijk bomen van territoriumhoudende mannetjes. Als extra argument dient de hypothese van de verhevigde concurrentie om de resterende nestholten, bij eventuele kap.

Het lijkt zeer waarschijnlijk dat in de toekomst ook op Boekestejn kraamkoloniebomen zullen komen, gezien de ervaringen op de landgoederen Bantam en Oud Naarden, waar ook laanbomen aan het eind van hun fysieke omloop zijn en door vleermuizen als kraamkamers gebruikt worden.

Samenvatting.

In 1982 inventariseerden leden van de Vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken het landgoed Boekesteyn op voorkomende broedvogels en vleermuizen. De inventarisatie geschiedde door middel van de zogenaamde karteringsmethode en met behulp van nestkastenonderzoek. De inventarisatie is vrij betrouwbaar; doordat enkele leden hun gegevens niet inleverden gingen gegevens van o.a. laat aankomende zangvogels verloren, waardoor op dit gebied de inventarisatie minder volledig is.

Het resultaat geeft een goed overzicht van de voorkomende broedvogelsoorten en aantallen, met name van de holenbroeders.

Aan de hand van twee waardebeoordelingen werd vastgesteld, dat Boekesteyn voor vogels "waardevol tot zeer waardevol" is. Dit komt niet door het voorkomen van zeldzame soorten maar door de hoge aantallen algemene en vrij algemene vogelsoorten, vooral weer wat betreft de holenbroeders. Hieruit concluderen wij, dat Boekesteyn zijn waarde voor een groot deel dankt aan de holle, oude laanbomen, waarin de holenbroeders zo massaal broeden.

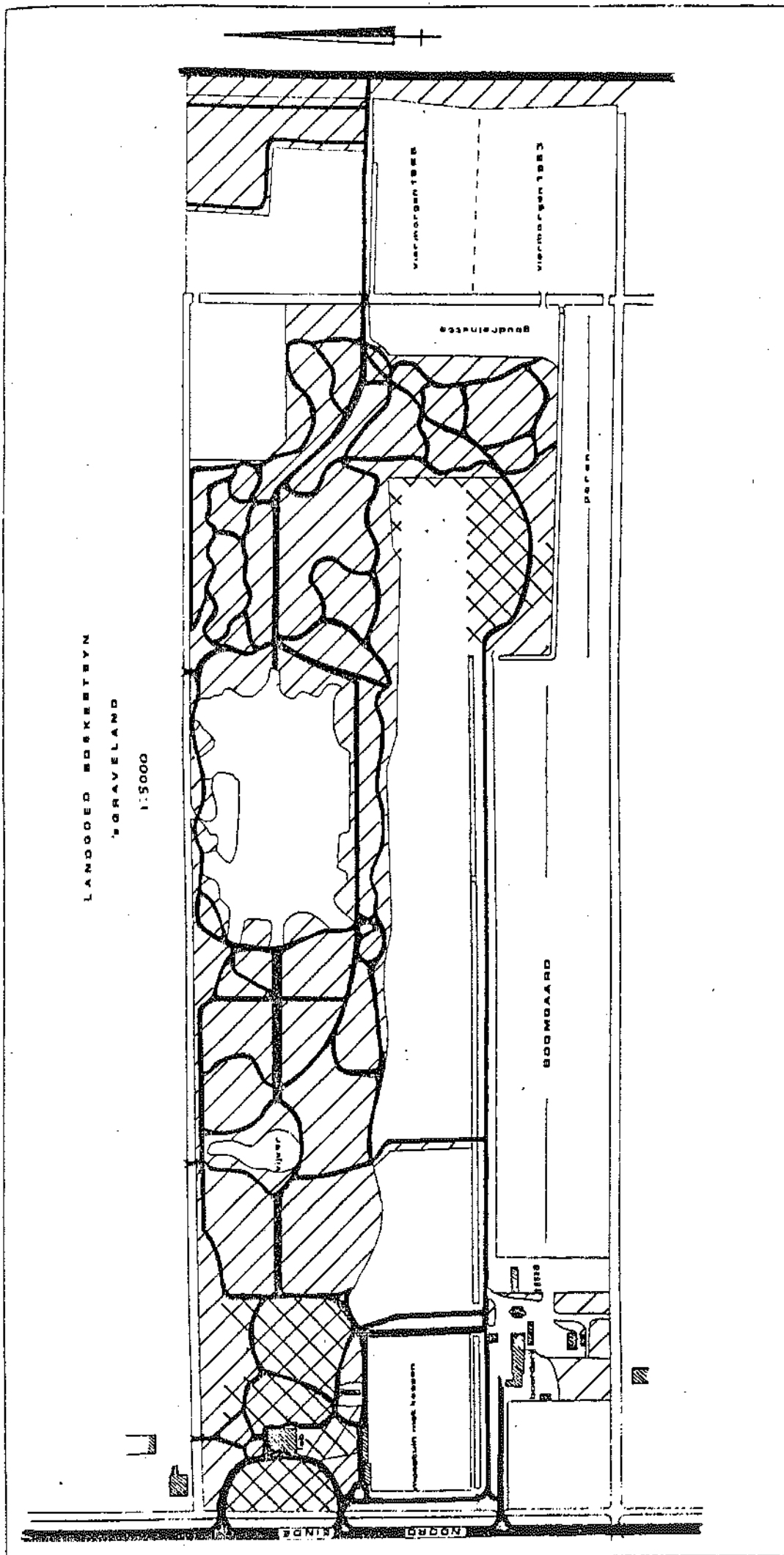
In 1982 zijn geen vleermuisbomen gevonden. Wel werden fou-ragerende vleermuizen gezien en gehoord. Het is vrij waarschijnlijk, dat op Boekesteyn overwinteringsbomen zijn; in ieder geval is Boekesteyn een potentieel waardevol vleermuizengebied. Gevreesd wordt dat bij kap van de laanbomen, de vleermuizen op Bantam verdrongen worden door de Kautjes, Spreeuwen en mezen, die op Boekesteyn geen nestruimte meer vinden.

Ook hier geldt, dat de laanbomen van Boekesteyn naar alle waarschijnlijkheid waardevol zijn voor de populatie vleermuizen van 's Graveland; in de toekomst zal de kraamkolonie van Bantam zich wellicht uitbreiden tot Boekesteyn.

Als eindconclusie stellen wij, dat de oude laanbomen van Boekesteyn voor de natuurwetenschappelijke waarde van het landgoed Boekesteyn van groot belang zijn.

Literatuurlijst.

1. Borkent, I., F. Frerichs, J. v.d. Tweel
-Buitenplaats Boekesteyn
Vroeger, nu en in de toekomst
Beheersrapport, Weesp 1978
2. Bosbouw en Cultuurtechn.
School -interne dictaten-
-Houtteelt
-Bosinrichting
-Ecologie
-Landschapskunde
3. Colaris, W.J.J.
J.T.de Smidt, De Wijs e.a.
-Milieukundig onderzoek van Het
Gooi; basisrapport
Gewest Gooiland 1974
4. Fuchs, Hans
-Onderzoek naar vleermuizen op
de 's Gravelandse landgoederen
Studie-opdracht biologiestudie
nog niet verschenen 1981
5. Hartog, Fam.
-Verslag nestkastenonderzoek
Boek-esteyn 1982
Vogelwerkgroep Het Gooi, 1982
6. Jonkers, D.A.
-Inventarisatiehandleiding
Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
7. Mekel, Jaap
-Verslag broedvogelinventarisatie
Hilverbeek
nog niet verschenen 1982
8. Stichting voor Vogelstudie
en Vogelbescherming te
Utrecht
-Avifauna van Midden-Nederland
Van Gorcum en Comp. N.V.
Assen 1971
9. Stichting Ornithologisch
Veldonderzoek Nederland
-Atlas van de Nederlandse Broed-
vogels (Teixeira)
Ver. tot Beh. van Natuurm. Ned.
De Lange van Leer, Deventer '79
10. Vogelwerkgroep Grote
Rivieren
-Handleiding v.h. inventariseren
van broedvogels in Nederland
K.N.N.V. 1980
11. Vogelwerkgroep Het Gooi
en omstreken.
-Archief
-Statuten
-Jubileumkorhaan
12. Woersem, Ilco van
-Broedvogelinventarisatie van het
landgoed Oud Naarden
De Korhaan, Jrg. 16, nr 5/6
bladzijden 112-114 1982

BOS

GRASVELD

WEGEN en PADEN

Behoort bij bijlage 3 en 4

Fuut.....	F	Kwartelkoning.....	KwK	Dravvluisp.F.....	Hra
Geoorde Fuut.....	GF	Waterhoen.....	WH	Pittis.....	Fl
Dodaars.....	D	Nearkoet.....	Ke	Tjiftjaf.....	TJ
Aalscholver.....	A	Scholekster.....	Sch	Fluiter.....	Fl
Blauwe Reiger.....	BR	Kievit.....	Kie	Goudhaan.....	GH
Purperreiger.....	Pu	Morinelplevier.....	MP	Vuurgoudhaan.....	VH
Kwak.....	X	Bontbekplevier.....	BP	Gr. Vliegenvanger.	GVI
Voudaapje.....	V	Kleine Plevier.....	KP	Bonte Vl.vanger...	BVI
Roerdamp.....	R	Strandplevier.....	SP	Koolmees.....	KoM
Oolevaar.....	Ool	Watersnip.....	WS	Pimpalmees...	PM
Lepelaar.....	L	Houtanip.....	HS	Zwarte Mees.....	ZM
Wilde Eend.....	WE	Vulp.....	Vu	Kuifmees.....	KuM
Wintertaling.....	WT	Grutto.....	Gr	Glanskop.....	GN
Zomertaling.....	ZT	Tureluur.....	T	Mntkop.....	Mat
Krakeend.....	Kra	Kamphaan.....	Ke	Steaartmees.....	SM
Slobeend.....	S	Kluut.....	Kl	Baardmannetje.....	BK
Krooneend.....	Kro	Kleine Mantelmeesuw	KMa	Boomklever.....	BKI
Kuilfeend.....	Ku	Zilvermeesuw.....	Z	Boomkruiper.....	BKR
Tafeleend.....	Ta	Stormmeesuw.....	SMe	Grauwe Gors.....	GrCo
Eidergeend.....	E	Kokmeesuw.....	Kok	Geelgora.....	GeGo
Bergeend.....	B	Dwergmeesuw.....	Dv	Ortolaan.....	Or
Knobbelzwaan.....	Kno	Zwarte Stern.....	ZS	Rietgora.....	Rg
Buizerd.....	Bu	Noordse Stern.....	NS	Appelvink.....	AV
Sperver.....	Sper	Viedief.....	Vd	Groenling.....	Grl
Havik.....	Ha	Dwergstern.....	DS	Putter.....	Put
Wespendief.....	We	Grote Stern.....	GS	Kneu.....	Kn
Bruine Kiekendief.	BK	Holenduif.....	Hol	Bermijs.....	Ba
Blaue Kiekendief.	BlK	Houtduif.....	Hd	Europese Kanarie..	EK
Graue Kiekendief.	GrK	Tortelduif.....	Ter	Goudvink.....	GV
Boonvalk.....	BoV	Turkse Tortel.....	TT	Vink.....	Vl
Torenvalk.....	TV	Koekoek.....	Koe	Hulenus.....	Hv
Korhaan.....	Kh	Kerkuil.....	KU	Ringmus.....	Rv
Patrijs.....	Pa	Steenuil.....	SU	Spreeuw.....	Spr
Kwartel.....	Kv	Bosuil.....	Bu	Vielewael.....	Vie
Fazant.....	Faz	Ransuil.....	RU	Zwarte Kraai.....	ZKr
Waterral.....	WR	Velduil.....	VU	Roek.....	Ro
Porseleinhoen.....	P	Nachtzwaluw.....	NZ	Kauw.....	Ka
Klein Waterhoen...	KV	Gierzwaluw.....	GZ	Ekster.....	Ek
Kleinste Waterhoen.	KlW	Ijvogel.....	Ij	Vlaamse Gaai.....	VIG

Afkortingslijst van broedvogels

Advies lanenbeheer.

Advies lanenbeheer.

I) Het beheersplan.

In het beheersplan staan veel interessante stellingen omtrent de functie, het uiterlijk en het beheer van de lanen. In dit advies lijkt het ons zinnig deze stellingen allemaal over te nemen. Veel van de stellingen zijn zonder meer 100% juist. Daar, waar wij onze twijfels hebben, kunnen we later alsnog opmerkingen maken. Hier volgen de belangrijkste punten uit het beheersrapport:

- 1) Een laan is een wandeldreef, ofwel een weg, die aan beide zijden met één of meer rijen bomen beplant is. Deze rijen bomen vormen een karakteristieke, bosbouwkundige eenheid, wat betreft leeftijd, boomsoort(en), afstand tussen de rijen etc.
- 2) Een laan moet minstens zo breed zijn, dat er drie mensen naast elkaar kunnen lopen; zodoende loopt er nooit iemand alleen.. Bovendien dienen lanen vrij van blad (i.v.m. gladheid), stof en takken te zijn.
- 3) De wegen, paden en lanen hebben tot doel moeiteloos van het landgoed, park, te genieten; zij moeten leiden naar de verschillende mooie uitzichten of vergezichten.
- 4) De lanen moeten een functie hebben; is deze functie niet meer aanwezig, dan behoeft de laan niet meer gehandhaafd of hersteld te worden.
- 5) Een laan kan ook als functie hebben als zichtas dienst te doen!
- 6) De Franse landschapsstijl (barok) wordt gekenmerkt door rechte lanen en een hoge mate van symmetrie.
- 7) De Engelse landschapsstijl wordt gekenmerkt door speelsheid; in het lanenbestand vinden we dat terug in kromme lanen.
- 8) Beide voornoemde cultuurhistorische elementen mogen niet verloren gaan; de lanen als cultuurhistorisch waardevolle structurelementen moeten in stand worden gehouden.
- 9) Lanen, als cultuurhistorisch waardevolle elementen dienen te bestaan uit gezond opgaand hout!
- 10) Laanbomen moeten minstens 150 jaar oud kunnen worden.
- 11) Oude, hoogopgaande laanbomen geven een landgoed een statig karakter, vooral rechte lanen.
- 12) Voor lanen met rijenbeplanting komen alleen die houtsoorten in aanmerking, die een ronde kroonvorm hebben. Soorten met wit of rood loof zijn ongewenst.

- 13) Lanen moeten als eenheid worden beheerd en als eenheid worden verjongd.
- 14) Het is nodig een laan te verjongen als de fysieke omloop is bereikt. Desnoods kan een lange laan in 2X verjongd worden, maar dan wel zó, dat het leeftijdsverschil na 50 of 70 jaar niet meer te zien is.
- 15) Er moet worden gestreefd naar een regelmatige leeftijdsklassenopbouw, ook binnen het lanenbestand van Boekesteyn.
- 16) Lanen zijn duur in aanleg en onderhoud.
- 17) De omloop van Beuken wordt gesteld op 150 jaar; die van Eiken op 250 jaar.
- 18) Het lanenkarakter op Boekesteyn is zeer ernstig aangetast. Door de slechte conditie van de bomen is het niet uitgesloten dat door vallende takken of boomkronen in de nabije toekomst ernstige persoonlijke ongelukken kunnen optreden.
- 19) De eigenaar van bomen, waaruit een tak op een wandelaar valt, is aansprakelijk voor de gevolgen, tenzij hij zeer duidelijk kan aantonen, dat hij alles heeft gedaan om takval te voorkomen.
- 20) Door het afsterven, omzagen e.d. van oude laanbomen in de afgelopen decennia zijn er zeer veel gaten in het lanenbestand gevallen. Hierdoor is het karakter van de lanen aangetast.
- 21) Boomchirurgie biedt geen oplossing; dit is alleen verantwoord bij gezonde bomen, die schade hebben opgelopen. De kwijnende bomen van Boekesteyn hebben niets aan boomchirurgie.
- 22) Beuken lijken vaak op het eerste gezicht vitaal; bij boring blijken ze verrot en leveren ze wel degelijk gevaar op voor wandelaars e.d.
- 23) Het eeuwig behouden van een laan is, hoe dan ook, een obsessie; krampachtige pogingen om de leeftijd van de laanbomen te rekken moeten ten alle tijde vermeden worden.
- 24) Oude Eiken en in veel mindere mate oude Beuken hebben een zeer grote natuurwetenschappelijke waarde.
- 25) Door verschil in concurrentiekracht en lichtbehoefte is een "menging" van Beuken en Eiken niet mogelijk.
- 26) Bij lanen in bossen is het beter gebruik te maken van min of meer schaduwverdragende boomsoorten, zoals Beuk en Haagbeuk. Naaldhout is minder geschikt voor laanbeplanting.
- 27) Bij de aanleg en verjonging van lanen moet aandacht worden besteed aan afwisseling en contrastwerking.
- 28) Er is op Boekesteyn 2120 meter laan aanwezig.

29) Boekesteyn kent, wat zijn lanen betreft twee overheersende leeftijds groepen: een jonge groep en een hele grote (meer dan 50% van het totaal) oude groep van lanen met een leeftijd van 125-175 jaar.

30) Beuken hebben een omloop van ongeveer 150 jaar; dit betekent dat er in de groep van 125-175 jaar flink wat Beuken moeten worden verjongd.

31) De oude eikenlaan (nr. 6 op de kaart van Bijlage 6) in het midden van Boekesteyn wordt ernstig bedreigd door Beuken die spontaan in de kronen van de Eiken doorgroeien. Deze Beuken moeten zo snel mogelijk gekapt worden, omdat op oudere leeftijd het regeneratievermogen van de Eiken dermate vermindert, dat ze zich niet meer herstellen.

32) Bij een gestelde omloop van 200 jaar moet er in de komende tien jaar worden verjongd: $\frac{2120 \text{ meter}}{200 : 10} = 106 \text{ meter}$.

33) In verband met

de onevenwichtige leeftijdsopbouw van de lanen op Boekesteyn stellen de makers van het beheersplan voor om niet 106, maar 410 meter in de komende tien jaar te verjongen! Hierbij spelen vooral de uitermate slechte gezondheid van de Beuken en de vele gaten in het lanenbestand een grote rol.

34) In de komende tien jaar moeten de lanen 2, 7, 8 en 10 worden gekapt en verjongd; dit betekent in concreto dat dit moet gebeuren vòòr 1988. (zie Bijlage 6)

Tot zover het beheersplan.

II) Onze visie.

Uit het voor U liggende verslag is onomstotelijk bewezen, dat de oude laanbomen van Boekesteyn voor vogels (en vleermuizen) van grote tot zeer grote waarde zijn.

Nadat we het beheersplan wel drie maal aandachtig hadden doorgelezen, bleken er enkele zwakke punten in te staan. Zo bezien de beheersplanmakers de problemen binnen de lanen uitsluitend op het landgoed Boekesteyn. Wij vinden, dat Boekesteyn niet los gezien kan worden van Schaep en Burgh en Bantam. Mogelijk zelfs in een nog breder verband met het Spanderswoud en de zuidelijker gelegen 's Gravelandse landgoederen. In ieder geval is er een zeer duidelijke samenhang in de aanleg, de (avi)fauna en vleermuizenpopulatie van deze drie landgoederen (ook Swaenenburh en het Spanderswoud?).

Het lijkt ons dan ook zinnig dat er tussen de beheerders van deze landgoederen meer onderling overleg plaatsvindt.

Voor 1988, d.w.z. in 10 jaar (=5% van de omloop) moet liefst 410 meter (=20% van de lanen!) laan gekapt worden. Wij vinden dit een krampachtige poging om op te korte termijn een evenwichtiger leeftijdsopbouw binnen het lanenbestand te krijgen...!

Op verschillende landgoederen in Nederland laten de beheerders dode of kwijnende bomen rustig staan. Deze bomen zijn dan ontdaan van de dode takken; zij vallen nimmer om, maar zakken van rotheid langzaam in elkaar.

Zo broeden op Hilverbeek in slechts twee oude, bijna dode Beuken vlak langs het pad veel Kautjes en Spreeuwen, mezen en misschien vestigen zich binnenkort ook vleermuizen. Deze bomen misstaan niet! De weinige, nog levende takken laten zoveel licht door, dat tussen deze bomen gemakkelijk nieuwe laanbomen geplant kunnen worden.

De makers van het beheersplan noemen de oude Eiken en Beuken natuurwetenschappelijk zeer waardevol. Zij vinden dat er meer nestgelegenheid moet komen. Waarom dan niet met nadruk de oude Eiken- en Beukenlanen tot het eind toe laten staan.

Nogmaals: Beuken en Eiken, die op stam doodgaan, vallen niet meer om; zeker niet als men ze van de dode takken ontdoet!

Wij stellen voor:

- Maak van de landgoederen Bantam, Schaep en Burgh, Boekesteijn en, indien mogelijk Swaenenburgh en het Spanderswoud, een "holle bomen" reservaat.

De gemeente Bussum, eigenaresse van Bantam is in principe vòòr dit plan.

In concreto komt dit op het volgende neer:

De oude, holle bomen blijven staan tot het eind. Zij zijn te waardevol om te worden gekapt. Alle dode en mogelijk gevaarlijke takken worden weggezaagd. Tussen de staande slechte of dode bomen worden schaduwverdragende nieuwe laanbomen geplant, want we moeten iedere 10 jaar 106 meter planten! De lanen 12, 13, 14, 20 en 6 worden liefst met

Zomereik, Wintereik of Linde (*Tilia cordata*) ingeplant, omdat zij op lichte, zonnige plaatsen gesitueerd zijn. Voor de rest lijkt aanplant met Beuk (Beukensteyn) en Haagbeuk het meest voor de hand liggend. Naast de lanen wordt d.m.v. kleinschalige "kapvlaktes" Eik en Linde geplant. Over 100 jaar moet de situatie ontstaan zijn, dat holenbroeders en vleermuizen ook naast/tussen de lanen hun nestholten vinden. Het is toch te gek, dat nu alleen holten te vinden zijn in laanbomen, nota bene bomen, die "vitaal en opgaand" moeten zijn, wat betekent dat ze geen holten bevatten. (Een specht hakt niet in een vitale boom). Door wel telkens zorg te dragen voor de aanplant van 106 meter nieuwe laan, ontstaat langzaam maar zeker een meer ideale leeftijdsklassenopbouw.

Het is per se noodzakelijk om dode takken en mogelijk gevaarlijke takken weg te halen. Dit gaat veel geld kosten. Om hierin te voorzien zijn er twee mogelijkheden:

1) Men maakt gebruik van vrijwilligers. Hierbij moet worden opgemerkt, dat de vrijwilligers ten alle tijde verantwoording schuldig blijven, wat betreft te nemen maatregelen, aan de eigenaar/beheerder!

De ideale situatie is, dat vrijwilligers het werk uitvoeren, dat door een overleg tussen de eigenaar, beheerder, het Staatsbosbeheer, (Natuurmonumenten?) en de vrijwilligersorganisatie is vastgesteld en goedgekeurd.

2) Boekesteyn en Bantam vragen de subsidie in het kader van de Bosbijdrageregeling aan. Deze subsidie is aan de beheerder van Boekesteyn al eens aangeboden! Hier is toen, tot de grote verwondering van het Staatsbosbeheer, geen gebruik van gemaakt.

In het kader van de Bosbijdrageregeling bestaat de mogelijkheid om onrendabele werkzaamheden (het verwijderen van takken uit bomen!) voor 75 % vergoed te krijgen!

Mogelijk zijn er nog andere subsidies te krijgen, vanwege de grote natuurwetenschappelijke waarde van de laanbomen op de drie landgoederen.

Bij de ingangen van de landgoederen moeten dan borden verschijnen waarop melding wordt gemaakt van de situatie: dat de bomen vanwege hun grote waarde blijven staan, dat er veel vogelsoorten in grote aantallen in broeden, dat er een enorme kolonie vleermuizen in zit, enz. Ook is het verstan-

dig om de wandelaars te wijzen op het feit, dat er gevaar is voor vallende takken, zeker bij storm of harde wind. Een bord met opschrift "Betreding op eigen risico" vermindert de aansprakelijkheid van de beheerder niet, als deze niet afdoende kan aantonen er alle zorg aan te hebben besteed om takval te voorkomen.

Regelmatig onderhoud is dus geboden; op Oud Naarden heeft de eigenaar een verzekering tegen dergelijke ongevallen afgesloten; deze is niet duur!

We hopen, dat eens in de toekomst de situatie ontstaat, dat bij de kap van 106 (!) meter laan het omliggende bos de woningzoekende dieren met gemak kan opvangen, dat nestkasten uitsluitend nog maar voor het plezier worden opgehangen en dat er een optimale en stabiele (avi-)fauna op de landgoederen bestaat, waarvan wij probleemloos kunnen genieten.

We hopen, dat dit rapport er toe mag bijdragen een "holle bomen reservaat" te stichten, het eerste in het Gooi.

Hans Fuchs

Ilco van Woersem

Bussum, april 1983.

